

000X:

direktorė, dvyliktoji ekspedicija

Nepasiekiamo, ne tavo jėgoms: banga po bangos, putota mūša, aštrus jūros kvapas, kirų kryžmos, netikėti šaižūs jų klyktelėjimai. Įprasta diena Srityje X, neįprasta – tavo mirties – diena, ir štai tu čia, atsišliejusi į smėlio kauburį, pusiau slepiama aptrupėjusios sienos šešėlio. Veidą šildanti saulė, svaigus reginys virš švyturio, slegiančio šešėliu. Dangaus vaiskumas nieko neįsileidžia anapus žydro savo kalėjimo. Per visą tavo kaktą žiojinčioje žaizdoje žiba lipnus smėlis, burnoje – iš ryklės besisunkiantis, per lūpas varvantis aitrus *kažkas*.

Tu apkvaitusi, nualinta, bet jauti keistą palengvėjimą, sumišusį su apgailestavimu: nueiti šitiek kelio, kad čia sustotum nežinodama, kas iš to išeis, ir vis dėlto... rasti atilsį. Ateiti atilsio. Pagaliau. Visi tavo planai ten, „Pietiniame pakraštyje“, nuolat kankinanti nesėkmės ar ko nors dar blogesnio baimė, viso to kaina... visa tai sunkiasi šalia tavęs į smėlį raudonų smilčių karoliukais.

Gamtovaizdis susiūbuoja, riečiasi bandydamas iš arčiau įsižiūrėti į tave. Vietomis jis išplatėja, sukasi verpetais arba susitraukia

iki smeigtuko dūrio dydžio, tada vėl susifokusuoja. Klausia irgi nebe ta – nusilpusi, kaip ir gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą. Ir vis dėlto įvyksta kažkas neįmanoma, tarsi mago triukas: iš paties gamtovaizdžio sklindantis balsas ir pojūtis, kad iš aukštai į tave žiūri kažkieno akys. Kuždesys pažįstamas: „Jūsų namuose tvar-ka?“ Bet tu galvoji – kad ir kas klaustų, jis gali būti svetimas, ir nuleidi negirdomis, nenori žinoti, kas galėtų belsti į duris.

Po susirėmimo bokšte petyje tvinkintis skausmas smarkiai sustiprėja. Žaizda išdavė tave, privertė prieš savo valią šokti į tą žioruojančią žydrynę. Kažkaip susižinojusios, viena kitą sužadinusios žaizda ir per nendres artėjanti besiblaškanti ugnis pamynė ištikimybę tau kaip valdovei. Tavo namuose retai kada būdavo šitokia netvarka, ir vis tiek žinai, kad nesvarbu, kas po kelių minučių dings iš tavęs – kažkas vis tiek pasiliks. Išnykimas danguj, žemėj, vandeny čia negarantuoja mirties.

Kažkieno šešėlis susilieja su švyturio šešėliu.

Netrukus pasigirsta batų mindomo smėlio gurgždėjimas ir netekusi nuovokos tu šauki: „Sunaikinimas! Sunaikinimas!“ Mosta-guoji rankomis, kol supranti, kad prieš tave suk lupusi šmėkla yra įtaigai nepasiduodantis asmuo.

– Tai tik aš, biologė.

Tai tik tu. Tik biologė. Tik neklusnus tavo ginklas, mestas prieš Srities X sienas.

Ji paremia tave, prispaudžia prie lūpų gertuvę su vandeniu, kiek apvalo iškosėtą kraują.

– Kur topografė? – klausiu tu.

– Pasilik bazinėje stovykloje, – sako ji tau.

– Nėjo su tavimi?

Bijai biologės, bijai sklindančios liepsnos. „Lėtai deganti ug-nis, žaltvykslė, slenkanti per pelkę ir kopas, slenkanti ne kaip

žmogus, o kaip kažkas laisvas ir nekontroliuojamas.“ Hipnotizuojanti įtaiga, turinti ją nuraminti, net jei veikia ne labiau negu snaudulį kelianti lopšinė.

Rutuliojantis pokalbiui tu vis užsikerti ir pameti siūlo galą. Sakai ką kita, nei turi omenyje, bet stengiesi nenukrypti nuo vaidmens – to, kuo tave laiko biologė, jai tavo sukurto vaizdinio. Gal dabar jau neverta rūpintis vaidmenimis, bet reikia vaidinti iki galo.

Ji tave kaltina, bet tu jos – ne.

– Jei tai ir katastrofa, tu prie jos prisidėjai. Tiesiog supanikavai ir pasidavei.

Netiesa – tu niekada nepasiduodi, bet vis tiek pritariamai linkteli, pagalvojusi apie daugybę padarytų klaidų.

– Taip, supanikavau. Supanikavau. Turėjau anksčiau suprasti, kad tu pasikeitei. – Tai tiesa. – Reikėjo tave išsiųsti atgal, prie ribos. – Netiesa. – Neturėjau ten leistis drauge su antropologe.

Šiaip jau netiesa. Tu neturėjai iš ko rinktis, kai ji, sumaniusi išmėginti savo jėgas, paspruko iš bazinės stovyklos.

Tu dar gausiau atsikosėji krauju, bet dabar vargu ar tai svarbu.

– Kaip atrodo riba?

Vaikiškas klausimas. Atsakymas į jį nieko nereiškia. Nėra jokios ribos.

Pasakysiu tau, kai ten pateksiu.

– Kas iš tiesų atsitinka ją kirtus?

Ne tai, ko galėtum tikėtis.

– Ką nuo mūsų slepi apie Sritį X?

Nieko, kas tau padėtų. Vargu.

Saulė – blanki tuščiavidurė drignė, biologės balsas tai prasiškerbia iki klausos, tai ištirpsta, smėlis sugniaužtoje tavo kairėje

rankoje ir šaltas, ir karštas. Šuorais grįžtantis skausmas suima kas antrą mikrosekundę – toks apčiuopiamas, kad jo beveik nėra.

Galop suvoki, kad netekai amo. Bet tu vis dar čia, nuslopusi ir atitolusi, skrybėle užsidengusi akis, lyg kūdikis paguldyta ant patiesalo tame pačiame paplūdimy. Be paliovos liūliuojama mieguisto vandens bangavimo ir jūros vėjų, kurie atsveria karštį, vilnijantį virš kūno ir sklindantį per galūnes. Plaukus šiurenantis vėjas vos juntamas tarsi želmėnų, sudyguusių iš galvą primenančios uolos, šnaresys.

– Atsiprašau, bet turiu tą padaryti, – sako tau biologė, beveik lyg žinodama, kad tu ją tebegirdi. – Neturiu iš ko rinktis.

Jauti, kaip biologė timpteli tavo odos lopinėlių ir įrėžusi trumpą pjūvį paima mėginį iš užkrėsto peties. Iš kažkur toli, iš neįveikiamo atstumo, nusileidžia biologės rankos ir ima naršyti po tavo kišenes. Randa tavo žurnalą. Paslėptą tavo ginklą. Randa apgailėtiną tavo laišką. Ką ji su tais daiktais darys? Gal išvis nieko. Gal numes laišką į jūrą, o kartu su juo ginklą. Gal iššvaistys likusį gyvenimo laiką tyrinėdama tavo žurnalą.

Ji vis dar kalba.

– Nežinau, ką tau pasakyti. Aš pykstu. Aš išsigandusi. Atvedei mus čia ir turėjai progą pasakyti, ką žinai, bet ją praleidai. Be reikalo. Palikčiau tave ilsėtis ramybėje, bet nemanau, kad taip bus.

Ji nueina šalin ir tau jos trūksta – žmogiškos būtybės kūno svorio šalia, keisto malonumo girdėti jos žodžius, tačiau ilgesys greitai praeina, nes tu toliau gęsti, nenorom susilieji su gamtovaizdžiu kaip šmėkla ir tolumoje girdi tylią, švelnią muziką: kažkas, tau kuždėjęs į ausį, vėl kužda, ir tada tu ištirpsti vėjyje. Kažkieno svetimo žvilgsnis susiporuoja su tavimi – jį būtų lengva supainioti su oro dalelėmis, jeigu jis nebūtų susitelkęs į tam tikrą tikslą. Džiaugsmingas?

Pakilusi virš stingių ežerų, virš pelkių, mirganti žalsvai žėruojančiais atspindžiais jūroje ir ant kranto pavakario saulėje... tam, kad apsukusi ratą darytum viražus toliau nuo kranto, virš sausumos su kiparisais ir juodais vandenimis. Tada vėl staigiai šautum į dangų, nusitaikiusi į sverdėjančią saulę, į jos sukinius, o paskui – laisvas kritimas suktuku, išmeigus akis į žaibiškai artėjantį žemės plotą, nusidriekusį tarp tankiai blyksinčios šviesos šaltinio ir palengva siūruojančių nendrių. Truputėlį tikiesi čia pamatyti Laurį, nelaimingąjį seniai pasibaigusios pirmosios ekspedicijos dalyvį, šliaužiantį išganingos skiriamosios ribos link. Bet vietoj jo tik biologė pėdina atgal temstančiu taku... o jai už nugaros – inkščiantis, išvargęs, persimainęs psichologas iš tos ekspedicijos, po kurios buvo dvyliktoji. Tu kalta kaip ir kiti, ir tai nepataisoma. Nedovanotina.

Vingiuodama apsisuki aplink, sparčiai artėja švyturys. Abipus švyturio virpa nuo jo atsistūmęs oras, tada persimaino, nepaliamajamai kažko ieškodamas, kažką ragaudamas, kildamas ir vėl leidamasis, galiausiai pavirtęs į klaustuką ima sukti ratu, kad galėtų tapti savęs paaukojimo liudininke: iš susirietusio pavidalo išsilieja šviesa. Kokia liūdna čia gulinti ir tirpstanti figūra. Žalia liepsna – išsekimo ženklas ir kartu galimybė. Ar tebesklandai aukštai ore? Ar vis dar miršti, ar jau mirei? Nebesupranti šito.

Bet kuždesys tavęs nepaleidžia.

Tu nesi ten, žemai.

Esi čia, aukštai.

Ir čia toliau tęsiasi apklausa.

Ir vis kartosis, kol nusileisi ir atsakysi į kiekvieną klausimą.

I dalis
Kelrodē šviesa

0001:

švyturio prižiūrėtojas

Nuodugniai apžiūrėjau lėšio mechanizmą ir išvaliau lėšį. Sutaisiau vandentiekio vamzdį sode. Paremontavau vartus. Pašiūrėje sutvarkiau įrankius, kastuvus ir t. t. Apsilankė SPSB. Reikia pateikti prašymą skirti dažų dieniniam ženklinimui – juodos juostos iš jūros pusės išblukusios. Taip pat reikia vinių ir vėl patikrinti vakarinę sireną. Pastebėta: pelikanų, nendrinų vištelių, kažkokios rūšies paukščių giesmininkų, be skaičiaus juodųjų strazdų, smiltinukų, karališkoji žuvėdra, erelis žuvininkas, ylasnapių genių, kormoranų, mėlynųjų paukščių, nykštukinė barškuolė (įsidėmėti – prie tvoros), vienas ar pora triušių, baltaudėgis elnias, o prieš aušrą – daug šarvuočių ant keliuko.

Tą žiemos rytą šaltas vėjas tik ir taikėsi įsisukti už apsiausto apykaklės Solui Evansui iriantis keliuku, vedančiu į švyturį. Naktį buvo audra ir žemai jam iš kairės po dulsvu dangumi, šmėkšnančiu pro siūruojančias ir šnarančias jūravižes, drumstėsi pilkos vandenyno bangos. Krantas buvo nusėtas po audros išplautais

medgaliais, buteliais ir išblukusiais baltais plūdurais, įsivėlusiais į dumblių tumulus, bet niekas rimtai nenukentėjo nei čia, nei kaime.

Po kojomis raizgėsi gervuogės, pilkavo tankūs dagiai, pavasarį ir vasarą sužydėsiantys rausvai violetiniais žiedais. Iš dešinės tamsuojančiose balose burbleno kažkuo nepatenkinti kragai ir klykuolės. Juodieji strazdai, nuo kurių gausybės linko laibos šakelės, jam einant pro šalį paniškai purptelėjo į orą, paskui šnekūs jų būriai vėl nutūpė medžiuose. Ore tvyrantis smagiai gaivus druskos kvapas turėjo ugnies prieskonį: kaimynystėje iš kurio nors namo ar tebesmilkstančo laužo virto dūmai.

Ketverius metus išgyvenęs švyturyje, Solas sutiko Čarlą – ir toliau gyveno ten pat, tačiau praėjusią naktį pasiliko nakvoti kaime už pusės mylios, Čarlio namelyje. Tai buvo nauja ir įvyko be žodinio susitarimo – tiesiog Čarlis vėl įsitempė Solą į lovą, kai šis jau buvo beapsirengęs ir ketino išeiti. Tai buvo ne tik nauja, bet ir malonu – apie tai pagalvojęs Solas droviai nusišypsojo puse lūpų.

Solui atsikėlus Čarlis, galima sakyti, nė nekrustelėjo. Apsirengęs Solas pusryčiams iškepė kiaušinienes. Paliko Čarliui dosnią porciją su apelsino griežiniu, apvožtą dubenėliu, kad neatauštų, ir raštelį prie skrudintuvo, į kurį iš anksto įdėjo duonos. Išeidamas atsigręžęs pažvelgė į lovoje išsitiesusį aukštiełninką, pusiau nusiklojusį vyriškį. Net baigdamas ketvirtąją dešimtį, Čarlis buvo liekno, raumeningo stuomens, plačių pečių ir, didžiąją dalį suaugusiojo gyvenimo praleidęs valtyje traukdamas tinklus, turėjo tvirtas kojas, taip pat plokščią pilvą, mat retai leido vakarus prie stiklelio.

Tyliai brakstelėjo durys ir lauke žengęs kelis žingsnius Solas ėmė paikai švilpauti vėjyje – dėkodamas Dievui, savo kūrėjui,

kad galiausiai jam taip pasisekė, tegul vėlai ir netikėtai. Būna, kad kai kas ateina vėlai, bet geriau vėliau negu niekada.

Netrukus prieš akis iškilo tvirtas, išlakus švyturys. Tai buvo dieninis orientyras, rodantis kelią valtimis per sekumas, bet pusę savaitės taip pat šviesdavo naktimis pagal toliau jūroje plaukiojančių prekybinių laivų grafiką. Solas pažinojo kiekvieną švyturio laiptelį, kiekvieną patalpą tarp plytų ir akmenų mūro sienų, kiekvieną glaistu užteptą ir neužteptą plyšelį. Įspūdingas keturias tonas sveriantis lėšis švyturio viršūnėje buvo pažymėtas unikaliu ženklui ir Solas buvo sugalvojęs šimtus būdų reguliuoti jo šviesą. Pirmos klasės lėšis, pagamintas daugiau kaip prieš šimtą metų.

Anuomet, kai buvo pamokslininkas, Solas manė pasiekęs tam tikrą ramybę, jautė tam tikrą pašaukimą, bet tik po savanoriškos tremties, viską metęs, iš tikrųjų rado tai, ko ieškojo. Pamokslavimas buvo *projekcija į išorę*, savęs primetimas pasauliui, o pasaulis primesdavo save jam. Bet švyturio priežiūra buvo būdas pažvelgti į save ir čia atrodė mažiau vietos puikybei. Čia jis nieko neišmanė, jei neminėsime iš pirmtako perimtų praktinių žinių: kaip prižiūrėti lėšį, jo prieigos skydą, kaip užtikrinti, kad be sutrikimų veiktų ventilatorius, kaip tvarkyti švyturio teritoriją, kaip pataisyti viską, kas sulūžta, – buvo daugybė kasdienių darbų. Solui buvo maloni kiekviena dienotvarkės minutė, jis tiesiog gardžiausi tuo, kad neturi kada galvoti apie praeitį, ir jam buvo nė motais, kad kartais ilgai užtrukdavo darbuodamasis – ypač nerūpėjo dabar, panirus į malonius prisiminimus apie valandas, praleistas Čarlio glėbyje.

Bet malonūs prisiminimai išsisklaidė pamačius, kas jo laukia ant automobilių aikštelės žvyro šia pusę sniego baltumo tvoros, juosiančios švyturį ir jo teritoriją. Ten stovėjo pažįstamas apdaužytas

universalas, o šalia jo – kaip visada du Spiritizmo ir pažinimo seansų brigados naujokai. Jie vėl atsibeldė sugadinti jam geros nuotaikos ir buvo net išsikrovę iš automobilio įrangą, aiškiai nusiteikę kuo greičiau pradėti. Solas be entuziazmo jiems iš tolo pamojo ranka.

Jie čia dabar būdavo nuolat – kažką matavo, fotografavo, diktavo išvadas į griozdiškus diktofonus, kurpė mėgėjiškus filmus. Užsibrėžę rasti... ką? Solas žinojo šios pakrantės istoriją, žinojo, kaip atokiame, tyliame krašte lengva išpūsti dramblių iš paprasčiausių dalykų. Kaip šios bekraštės erdvės, rūkas, tuščia kranto linija kelia šiurpulingą baimę ir iš nieko pradedamos kurti įvairios istorijos.

Solas neskubėjo, nes tie žmonės buvo įkyrūs ir vis labiau nuspėjami. Jie važinėdavo po du, tad galėdavo užsiimti ir spiritizmu, ir pažinimu, ir kartais jis pagalvodavo, kaip atrodo jų pokalbiai – turbūt kupini prieštarų kaip jo ginčai su savimi baigiant pastoriaus tarnystę. Pastaruoju metu užvažiuodavo ta pati pora – vaikas ir mergina, jiems buvo po dvidešimt su viršum, nors kartais labiau priminė paauglius, iš namų pabėgusius berniuką ir mergaitę, atsitempusius pirktinį chemijos bandymų rinkinį ir Vidža lentelę spiritizmo seansams.

Henris ir Suzana. Nors Solas nusprendė, kad mergina prietaringa, paaiškėjo, kad ji mokslininkė (kokios srities?), o vaikas – paslaptinių reiškinių tyrinėtojas. Henris kalbėjo su nežymiu akcentu, kurio kilmės Solui nepavyko nustatyti ir kuris viskam, ką vaikas sakydavo, uždėdavo autoriteto antspaudą. Buvo apvalus, tiek pat švariai nusiskutęs, kiek Solas apžėlęs, su ratilais po blankiai melsvomis akimis, juodaplaukis su modifikuota dubenėlio šukuosena – karčiukai dengė blyškia, neįprastai

aukštą kaktą. Regis, Henriui mažai rūpėjo žemiški reikalai, tokie kaip žiemiškas oras, mat jis nuolat vilkėjo tą pačią plono šilko marškinių su apykakle prisegamais kamučiais variaciją ir kostiumines kelnes. Nublizginti juodi batai su užtrauktukais šonuose tiko miesto gatvėms, o ne kaimo takams.

Suzana atrodė labiau esanti iš tų, kuriuos šių dienų žmonės vadina hipiais, o Solo vaikystėje tokius vadino komunistais arba bohema. Ji buvo šviesiaplaukė ir vilkėjo baltą siuvinėtą etnografinio stiliaus palaidinukę, segėjo rudą zomšinį sijoną žemiau kelių, susisiekiantį su šią uniformą užbaigiančiais gelsvai rusvais aulinukais iki pusės blauzdų. Viena kita tokia mergelė kartkartėm užklydavo ten, kur jis pastoriavo, – visos jos buvo pasiklydusios savyje, gyvenančios savo fantazijomis, laukiančios impulso iš išorės. Gležnas merginos sudėjimas nepabrėžė jos ir Henrio išvaizdos skirtumų, o atvirksčiai, dėl to jie atrodė dar panašesni į dvynius.

Porelė nėkart nebuvo prisistačiusi Solui pavardėmis, nors kartą kažkuris iš jų sumurmėjo beprasmią garsų kratinį – kažką panašaus į „serumo laimė“. Beje, Solas nė nenorėjo daugiau apie juos sužinoti ir už akių ėmė vadinti Šviesulių brigada – suprask, šviesiapročiais apsišaukėliais.

Galiausiai prie jų priėjęs Solas linktelėjo ir šiurkštokai burbtelėjo „labas“, o jie, kaip dažnai pasitaikydavo, ėmė su juo kalbėtis lyg su kaimo krautuvės pardavėju, tartum švyturys būtų viešas paslaugas teikianti įstaiga.

– Solai, neatrodai labai linksmas, nors šiandien tokia graži diena, – tarė Henris.

– Solai, diena tiesiog *nuostabi*, – pridūrė Suzana.

Jis prisivertė linktelėti ir išspaudė gizią šypsena, kuri porelei sukėlė juoko priepuolį. Solas nekreipė į tai dėmesio.